

Til: ILN-leiinga

Frå: Leksikografi

Innspel til

"Arbeid med ILNs stillingsplan: Bestilling til fagmiljøene" (jf. e-posten 20.09.13)

1. Bakgrunn og status for leksikografimiljøet

Leksikografimiljøet kom inn på Universitetet i Oslo som Norsk leksikografisk institutt etter stortingsvedtak 13. juni 1972 med 12 faste vitskaplege stillinger med tilhøyrande finansiering, som sidan 1973 har lege inne i universitetsbudsjettet. Stillingane var fordelt på dei tre avdelingane gammalnorsk og mellomnorsk, bokmål og nynorsk. Status i dag er ei halv stilling på Gammalnorsk ordboksverk (Karl-Gunnar A. Johansson, f. 1959), 1 stilling på bokmål (Ruth Vatvedt Fjeld, f. 1948) og 4 stillinger på nynorsk (Dagfinn Worren, f. 1944, Lars S. Vikør, f. 1946, Olaf Almenningen f. 1947, Oddrun Grønvik, f. 1947). I løpet av planperioden er det såleis avgang i alle stillingane på nynorsk pga alder (= tilfeldige avgangar).

Målførarkivet har sidan 1997 vore rekna til leksikografimiljøet. Den sist tilsette gjekk av for aldersgrensa i 2002, men nynorsk (ved prosjektet Norsk Ordbok 2014) har sidan då forvalta samlingane og oppgradert dei vesentleg.

Denne bemanningssituasjonen gjer det nødvendig å sikre at den fagprofilen blir ført vidare med nyttilsetjingar i planperioden.

2. Leksikografi og bestillinga

Allment

ILN har den høgaste kompetansen i landet på utforsking av og kunnskapsformidling om dei språka som Noreg har ansvar for, i høve til materialkunnskap, teori og metode. I dag føreset slik kompetanse inngående kjennskap til IKT-støtt utforsking av talespråk og tekst, ettersom bruk av databasar for lengst har inntekne (språk)undervisninga i vanlege klasserom (jf. t.d. handordbøkene *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka*), og såleis førebud elevane på eit yrkesliv som i stadig sterkare grad nyttar slike ressursar for tekst- og etter kvart også taleproduksjon. Utgangspunktet for dette innspelet er at instituttet også skal ha denne kompetansen i dokumentasjonen og utforskinga av ordtilfanget, som er eit forskingsfelt på linje med syntaks, semantikk og morfologi. Stillingar i fagområdet må også ha knytt til seg eit generelt vedlikehaldsansvar i høve til handordbøkene.

Språklege databasar som kunnskapskjelder, forskingsresurs og studieemne

Databasane våre finst i form av tekstkorus (skrift og tale). Ordboksdatabasane våre er både produkt av slike rådata og grunnlag for vidare foredling, til dømes i ordnett. Leksikografiavdelingane har også erfaring med å bistå med standardheving i målføreleksikografi, og mange større nyare

målføresamlingar er utgjevne med støtte UiO og publiserte på nett via resursar utvikla ved UiO (Ordbokshotellet). I den grad studentar har interesse for språkleg feltarbeid, bør dei få høve til å lære om dette og få prøve seg sjølve i denne arbeidsmåten. Dette er ei naturleg side ved undervisning i norsk talemål.

Samfunnsrelevansen av språklege databasar som kunnskapskjelder, forskingsresurs og studieemne er openberr, og ytrar seg mellom anna i internasjonale register og bankar for språkleg dokumentasjon, og register over forskingsresursar (CLARIN, inkludert norske CLARINO, språkbank-tiltak i fleire land, OLAC (the Open Language Archives Community) og Ethnologue).

Eit særskilt ansvar for leksikografi ved ILN

Når det gjeld "mulige styrker og sårbarhet i forhold [til] konkurrerende miljøer", finst det ingen akademiske konkurrentar i Noreg til fagområdet leksikografi. Leksikografi som teorifag er UiO åleine om i Noreg. I denne samanhengen er det særleg relevant å vise til formuleringane frå Kunnskap og relevans (2010), som understrekar behova for fornyinga av skulefaget norsk og forskinga på norsk språk og litteratur. Det må minnast om at ansvaret for dokumentasjonen av norsk og for utviklinga av teori og metode på feltet, kviler på UiO. Leksikografi bør som ein konsekvens av dette haldast oppe som ein særskild disciplin ved ILN.

Det er også viktig for ILN i størst mogleg grad å framstå som kunnskapsformidlar utetter når det gjeld bruken av språkleg dokumentasjon. Dette vil vera i samsvar med UiOs Open Access-politikk - resursar for kunnskap skal vere allment tilgjengelege, ikkje berre til institusjonsintern bruk.

Stillingstypar for å realisere dei framtidige faglege behova

Det har vore eit paradigmeskifte i faget frå tradisjonell, normativ ordboksredigering til dokumentasjon av ordforråd og bruken av det. Det må utviklast teoretisk og metodisk kunnskap om overgangen frå tradisjonelle ordbøker som oppslagsverk til språktekologiske leksikalske resursar som basis både for vanlege ordbøker og andre produkt og oppgåver innan språkforsking og nærskyld fagområde. Ei stilling på feltet med basis leksikografimiljøet ved ILN gjer det mogleg å løfte det inn i forskingsfronten og sikre at leksikografien i bokmål og nynorsk held høg kvalitet, og vil dessutan vere retningsgjevande for andre leksikografiske tiltak.

For å realisere fagleg nyorientering må også det lysast ut stillingar for leksikografar med høvesvis bokmål og nynorsk som spesialfelt. Her må vedlikehald og oppgradering av basane for handordbøkene og undervisning i leksikografi og norsk språk vere oppgåvane.

For både gammalnorsk og mellomnorsk og norsk talemål ligg det føre samlingar som heilt eller delvis er skapte ved ILN og som bør brukast til å gjera synleg korleis ein hentar inn og tolkar språklege rådata og omset desse til kunnskap om språket (MENOTA; Målføresynopsisen og

kartsamlingane på nett; Nordisk dialektkorpus; Setelarkivet for nynorsk). Jamvel om resursbehovet er stort, foreslår vi ikkje stillingar til dette feltet no.

3. Minimumsstillingsbehov i planperioden

Fornya satsing på fagfeltet leksikografi i forskings- og studieporteføljen ved ILN vil gjennom språkdokumentasjon som språkkorpus og andre store, strukturerte basar med språkdata kunne gje sikre kvalitative resultat, samstundes som dei også sikrar ei moderne tilnærming til studiefaget.

Minimumsstillingsbehovet for stillingar for at dei ulike fagfelta i leksikografimiljøet skal vere operative i høve til desse faglege og strategiske funksjonane, er:

Allmenn leksikografi

1 stilling med vekt på teori og metodeutvikling i leksikografi som språkleg dokumentasjon og kunnskapsoppbygging.

Praktisk leksikografi

1 stilling knytt til *Bokmålsordboka* (50 %) og undervisning i studiefaget (leksikografi, norsk språk).
Fra 2014.

1 stilling knytt til *Nynorskordboka* (50 %) og undervisning i studiefaget (leksikografi, norsk språk).
Fra 2015.

Oppsummering

For at leksikografimiljøet skal kunne bidra med sin del av vidareutviklinga og fornyinga i utforskinga av norsk språk og språkbruk med særleg tanke på norsk ordtilfang på ei digital plattform, trengst det i planperioden minimum 3 nye stillingar. Det er i same perioden 4 aldersavgangar og 1 permisjon.

16.10.2013

For fagmiljøet på leksikografi

Ruth Vatvedt Fjeld (sign.) Karl Gunnar Johansson (sign.) Dagfinn Worren (sign.)